

MOKYMŲ MEDŽIAGA

Projekto: „NVO įsitraukimo į klimato kaitos švelninimo priemonių diegimo stebėseną stiprinimas savivaldybių lygmenyje“ mokymų medžiaga

Projektas: *NVO įsitraukimo į klimato kaitos švelninimo priemonių diegimo stebėseną stiprinimas savivaldybių lygmenyje*

Laikotarpis: 2024–2026 m.

Įgyvendintojas: Nacionalinė vartotojų konfederacija

„Projektas finansuojamas Klimato kaitos programos lėšomis, kurią administruoja Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra“

1. ĮVADAS Į MOKYMUS

1.1. Mokymų tikslas

Sustiprinti savivaldybių NVO tarybų gebėjimus dalyvauti klimato kaitos švelninimo politikoje, suteikiant:

- žinių apie sektorių emisijas ir priemones,
- gebėjimų analizuoti duomenis,
- įrankių atlikti nepriklausomą stebėseną,
- kompetencijų formuoti rekomendacijas savivaldybėms,
- supratimą apie ES ir nacionalinius reikalavimus.

1.2. Mokymų uždaviniai

- Išmokyti NVO tarybas analizuoti transporto, pramonės ir žemės ūkio sektorių duomenis.
- Paaiškinti savivaldybių vaidmenį klimato politikoje.
- Parodyti, kaip NVO gali atlikti stebėseną ir advokaciją.
- Supažindinti su ES Žaliuoju kursu ir nacionaliniais reikalavimais.
- Sustiprinti partnerystę tarp savivaldybių ir NVO.

1.3. Mokymų metodika

- Akademinės paskaitos (2 val.)
- Praktiniai užsiėmimai (2 val.)
- Atvejų analizės
- Apklausų duomenų analizė
- Ekspertinių aptarimų įžvalgos
- Diskusijos su savivaldybių specialistais

- NVO vaidmens modeliavimas

1.4. Dalyvių grupės

- Savivaldybių NVO tarybų nariai
- Savivaldybių administracijų specialistai
- Vietos verslo atstovai
- Bendruomenių tarybos
- Aktyvūs piliečiai

1.5. Mokymų struktūra

- 3 teminiai mokymai: Transportas, Pramonė, Žemės ūkis
- 20 kontaktinių dalyvių
- 12 nuotolinių dalyvių
- 4 val. trukmės seminarai
- Vieši įrašai YouTube

2. BENDROJI DALIS (VISIEMS SEKTORIAMS)

2.1. Klimato politika savivaldybėse

Savivaldybės yra pagrindinė klimato politikos įgyvendinimo grandis. Jos:

- planuoja teritorijas,
- valdo infrastruktūrą,
- administruoja paramą,
- priima sprendimus dėl aplinkosaugos,
- renka ir viešina duomenis.

2.2. NVO tarybų vaidmuo

NVO tarybos gali:

- atlikti nepriklausomą stebėseną,
- vertinti savivaldybių sprendimus,
- teikti rekomendacijas,
- informuoti gyventojus,
- užtikrinti skaidrumą.

2.3. Duomenų svarba

Be duomenų neįmanoma:

- vertinti pažangos,
- planuoti priemonių,
- pagrįsti investicijų,
- atlikti poveikio vertinimų.

2.4. ES reikalavimai

ES Žaliasis kursas numato:

- emisijų mažinimą,

- energijos efektyvumą,
- žiedinę ekonomiką,
- duomenų pagrįstumą,
- tvarią žemdirbystę,
- transporto elektrifikaciją.

2.5. Savivaldybių atsakomybės

Savivaldybės turi:

- rinkti duomenis,
- viešinti sprendimus,
- užtikrinti skaidrumą,
- įtraukti NVO,
- rengti strategijas.

2.6. NVO kaip nepriklausoma stebėseną

NVO gali:

- analizuoti duomenis,
- vertinti projektus,
- atlikti „šešėlinės ataskaitas“,
- užtikrinti viešumą.

3. TRANSPORTO MOKYMAI

(Transporto vaidmuo, iššūkiai, apklausos, VT problemos, alternatyvus judumas, duomenys, ES reikalavimai, rekomendacijos, NVO vaidmuo, išvados)

3.1. Transporto sektoriaus vaidmuo klimato politikoje

Transportas Lietuvoje sudaro apie 30 % visų šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų. Tai reiškia, kad be transporto transformacijos klimato tikslai nebus pasiekti. Tačiau transportas yra ne tik taršos šaltinis — tai ir socialinis, ekonominis, urbanistinis klausimas.

Savivaldybės turi tiesioginę įtaką transporto sistemai:

- planuoja viešojo transporto maršrutus,
- kuria dviračių takus,
- prižiūri pėsčiųjų infrastruktūrą,
- reguliuoja automobilių stovėjimą,
- priima sprendimus dėl alternatyvaus judumo,
- užtikrina, kad gyventojai turėtų realias alternatyvas automobiliui.

NVO tarybos gali atlikti labai svarbų vaidmenį — stebėti duomenis, vertinti sprendimų poveikį, teikti rekomendacijas ir užtikrinti, kad gyventojų interesai būtų atstovaujami.

Transporto politika yra ne tik techninis, bet ir socialinis klausimas — tai klausimas apie prieinamumą, patogumą, saugumą ir gyvenimo kokybę.

3.2. Transporto sektoriaus iššūkiai

Transporto sektorius susiduria su keliomis esminėmis problemomis:

1. Viešojo transporto naudojimas mažėja

Gyventojai dažnai renkasi automobilį, nes:

- VT maršrutai nėra patogūs,
- grafikai neefektyvūs,
- informacija apie paslaugas nepakankama,
- VT punktualumas nestebimas.

3.3. Alternatyvaus judumo infrastruktūra yra fragmentiška

- dviračių takai nutrūksta ties sankryžomis,
- nėra jungčių tarp rajonų,
- pėsčiųjų infrastruktūra nesaugi,
- mikromobilumas neintegruotas į VT sistemą.

3.4. Duomenų trūkumas

Daug savivaldybių neturi net bazinių rodiklių:

- keleivių srautų,
- automobilių judėjimo,
- emisijų,
- alternatyvaus judumo naudojimo,
- VT punktualumo.

3.5. Poveikio vertinimai neatliekami

Sprendimai priimami remiantis nuojauta, o ne faktais.

3.6. Apklausos rezultatai

Apklausos parodė:

- **74 % gyventojų retai naudojami VT**
- **78 % gyventojų neinformuoti apie žaliąjį kursą**
- gyventojai nori aiškos informacijos apie maršrutus, pokyčius ir poveikį kasdienybei

Tai rodo, kad savivaldybės nepakankamai komunikuoja apie transporto politiką, pokyčius ir alternatyvas.

NVO gali padėti savivaldybėms geriau komunikuoti, įtraukti gyventojus ir užtikrinti, kad sprendimai būtų suprantami ir pagrįsti.

3.7. Viešojo transporto problemos

Viešasis transportas yra vienas svarbiausių savivaldybių įrankių mažinant emisijas. Tačiau šiandien VT susiduria su keliomis problemomis:

- maršrutai neatitinka gyventojų poreikių,
- grafikai nepritaikyti prie darbo laikų,
- trūksta duomenų apie srautus,
- VT sistema planuojama „aklai“.

Be duomenų neįmanoma optimizuoti maršrutų, įvertinti poreikių ar pagrįsti investicijų.

NVO gali padėti atlikti stebėseną, rinkti duomenis ir teikti rekomendacijas.

3.8. Alternatyvus judumas

Alternatyvus judumas — dviračiai, pėstieji, paspirtukai — yra vienas efektyviausių būdų mažinti emisijas ir gerinti gyvenimo kokybę.

Tačiau daugelyje savivaldybių ši infrastruktūra yra fragmentiška:

- dviračių takai nutrūksta ties sankryžomis,
- nėra jungčių tarp gyvenamųjų rajonų ir miesto centro,
- trūksta saugumo priemonių,
- mikromobilumas neintegruotas į VT sistemą.

Savivaldybės turi kurti jungtis, o NVO gali padėti identifikuoti problemines vietas ir teikti rekomendacijas.

3.9. Duomenų trūkumas

Duomenų trūkumas yra viena didžiausių transporto sektoriaus problemų.

Daug savivaldybių neturi net bazinių rodiklių:

- keleivių srautų,
- automobilių judėjimo,
- emisijų,
- alternatyvaus judumo naudojimo.

Be duomenų neįmanoma planuoti pokyčių, vertinti priemonių poveikio ar pagrįsti investicijų.

NVO gali padėti kurti duomenų rinkimo metodikas, atlikti stebėseną ir viešinti rezultatus.

3.9. ES reikalavimai transportui

ES žaliasis kursas numato:

- emisijų mažinimą,
- VT modernizaciją,
- alternatyvaus judumo plėtrą,

- duomenų pagrįstumą,
- elektrifikaciją.

Savivaldybės turi prisitaikyti prie šių reikalavimų, o NVO gali padėti suprasti, kaip tai padaryti praktiškai.

3.10. Rekomendacijos savivaldybėms

Viešasis transportas

- viešinti VT maršrutų efektyvumą,
- rinkti ir viešinti VT srautų duomenis,
- optimizuoti maršrutus pagal realius duomenis.

Alternatyvus judumas

- kurti dviračių takų jungtis,
- užtikrinti saugias sankryžas,
- integruoti mikromobilumą į VT sistemą.

Duomenys

- sukurti VT duomenų rinkimo standartą,
 - viešinti emisijų duomenis,
 - įtraukti NVO į duomenų stebėseną.
-

3.11. NVO vaidmuo transporto politikoje

NVO gali atlikti:

- nepriklausomą VT stebėseną,
- maršrutų efektyvumo vertinimą,
- duomenų analizę,
- rekomendacijų teikimą,
- gyventojų įtraukimą.

NVO gali tapti tarpininku tarp savivaldybės ir bendruomenės, užtikrindamos, kad sprendimai būtų skaidrūs, pagrįsti ir socialiai teisingi.

3.12. Išvados ir tolesni žingsniai

Transporto transformacija yra būtina tiek klimato tikslams, tiek gyvenimo kokybei.

Tolesni žingsniai:

- VT modernizacija,
- duomenų rinkimo sistemų sukūrimas,
- alternatyvaus judumo plėtra,
- poveikio vertinimų įdiegimas,
- nuolatinė stebėseną ir partnerystė su NVO.

4. PRAMONĖS MOKYMAI

(Pramonės vaidmuo, problemos, apklausos, atliekos, energijos efektyvumas, ES reikalavimai, rekomendacijos, NVO vaidmuo, išvados)

4.1. Įžanga į pramonės sektoriaus mokymus

Gerbiami dalyviai, šiandien nagrinėsime pramonės sektorių — vieną iš sudėtingiausių ir kartu svarbiausių klimato kaitos švelninimo politikos sričių. Pramonė Lietuvoje sudaro apie 25–28 % visų šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų, todėl jos transformacija yra būtina siekiant tiek nacionalinių, tiek ES klimato tikslų.

Tačiau pramonės sektorius yra ypatingas tuo, kad:

- jis yra kapitalo intensyvus,
- technologiniai pokyčiai yra brangūs ir lėti,
- įmonės susiduria su griežtėjančiais ES standartais,
- savivaldybės turi tiesioginę įtaką per planavimą, leidimus ir infrastruktūrą,
- NVO gali atlikti nepriklausomą stebėseną ir konsultavimą.

Šiandienos mokymuose aptarsime:

- pramonės vaidmenį klimato politikoje,
- pagrindines sektoriaus problemas,
- apklausų rezultatus,
- atliekų perdirbimo iššūkius,
- rekomendacijas savivaldybėms,
- NVO vaidmenį pramonės transformacijoje.

4.2. Pramonės vaidmuo klimato politikoje

Pramonė yra vienas didžiausių energijos vartotojų ir emisijų šaltinių. Tai sektorius, kuris:

- naudoja daug elektros ir šilumos,
- generuoja CO₂, metano ir kitų dujų emisijas,
- turi didelį poveikį atliekų srautams,
- daro įtaką tiek vietos, tiek nacionalinei ekonomikai.

Savivaldybės daro tiesioginę įtaką pramonės veiklai:

- per teritorijų planavimą,
- per infrastruktūros plėtrą,
- per AEI projektų derinimą,
- per leidimų išdavimą,
- per atliekų tvarkymo sistemas.

NVO vaidmuo čia yra ypatingai svarbus:

- stebėti pramonės poveikį aplinkai,
- vertinti energijos vartojimo efektyvumą,
- padėti įmonėms suprasti reikalavimus,

- informuoti visuomenę apie pokyčius.
-

4.3. Pagrindinės pramonės sektoriaus problemos

Pramonės sektorius susiduria su daugialypiais iššūkiais:

1. Neefektyvus energijos vartojimas

Daug įmonių naudoja senas technologijas, kurios:

- eikvoja energiją,
- didina sąnaudas,
- didina emisijas.

2. Senos technologijos

Modernizacija vyksta lėtai, nes:

- investicijos brangios,
- trūksta informacijos apie paramą,
- įmonės bijo rizikos.

3. Atliekų perdirbimo trūkumas

Atliekų perdirbimo lygis labai skiriasi tarp savivaldybių:

- kai kur perdirbama tik 10–20 %,
- kai kur — iki 50 %,
- daug įmonių neturi aiškių atliekų apskaitos sistemų.

4. Griežtėjantys ES standartai

ES reikalavimai:

- CO₂ mažinimas,
- energijos efektyvumas,
- žiedinė ekonomika,
- atliekų perdirbimas.

Įmonės dažnai nežino, kaip prie jų prisitaikyti.

5. Investicijų ir informacijos stoka

Įmonės nori modernizuotis, bet:

- nežino nuo ko pradėti,
- nežino kokios paramos priemonės yra prieinamos,
- neturi konsultantų.

4.4. Apklausos rezultatai (pramonė)

Apklausos parodė:

- **Modernizuota tik 0–20 % procesų**

- **Mažai investicijų į efektyvumą**
- **Įmonės nežino paramos priemonių**
- **Tvarumas suvokiamas kaip biurokratija**

Tai rodo, kad įmonės nėra prieš pokyčius — jos tiesiog nežino, nuo ko pradėti.

NVO gali atlikti labai svarbų vaidmenį — padėti suprasti reikalavimus ir galimybes.

4.5. Atliekų perdirbimas

Atliekų perdirbimas yra vienas iš svarbiausių tvarios pramonės elementų.

Problemos:

- dideli savivaldybių skirtumai,
- mažas pakartotinis naudojimas,
- trūksta konsultavimo,
- trūksta infrastruktūros,
- trūksta duomenų.

Kodėl taip yra?

- įmonės neturi aiškių gairių,
- savivaldybės neturi vieningos metodikos,
- nėra skaidrumo atliekų srautų apskaitoje.

NVO vaidmuo:

- padėti įmonėms suprasti reikalavimus,
 - atlikti atliekų srautų analizę,
 - viešinti duomenis,
 - teikti rekomendacijas savivaldybėms.
-

4.6. Rekomendacijos savivaldybėms

1. Energijos efektyvumas

- skatinti AEI diegimą,
- viešinti paramos priemones,
- konsultuoti įmones.

2. AEI diegimas

- sudaryti sąlygas saulės, vėjo, biokuro projektams,
- supaprastinti leidimų išdavimą.

3. Žiedinė ekonomika

- skatinti atliekų perdirbimą,
- kurti žiedinės ekonomikos centrus,
- viešinti gerąją praktiką.

4. Konsultavimo stiprinimas

- įtraukti NVO į konsultavimą,
 - organizuoti mokymus įmonėms,
 - viešinti informaciją apie ES reikalavimus.
-

4.7. NVO vaidmuo pramonės politikoje

NVO gali tapti nepriklausomu partneriu, padedančiu įmonėms suprasti reikalavimus ir pereiti prie tvarių sprendimų.

NVO gali:

- atlikti stebėseną,
 - teikti konsultacijas,
 - organizuoti mokymus,
 - vertinti projektus,
 - informuoti visuomenę,
 - padėti įmonėms suprasti ES reikalavimus.
-

4.8. Baigiamoji pramonės mokymų dalis

Pramonės transformacija yra būtina, tačiau ji turi būti įgyvendinama kartu su savivaldybėmis ir NVO. Tik bendradarbiaudami galime užtikrinti, kad pokyčiai būtų tvarūs, ekonomiškai įgyvendinami ir socialiai priimtini.

5. ŽEMĖS ŪKIO MOKYMAI

(Žemės ūkio vaidmuo, iššūkiai, apklausos, emisijos, dirvožemis, VVG skaidrumas, ES reikalavimai, rekomendacijos, NVO vaidmuo, išvados)

5.1. Įžanga į žemės ūkio mokymus

Gerbiami dalyviai, šiandien nagrinėsime žemės ūkio sektorių — vieną iš labiausiai klimato kaitos veikiamų ir kartu vieną iš labiausiai prie jos prisidedančių sričių. Žemės ūkis Lietuvoje yra didžiausias metano ir azoto oksido šaltinis, o šios dujos turi daug didesnę šiltnamio efektą nei CO₂. Tai reiškia, kad žemės ūkio transformacija yra būtina, jei norime pasiekti klimato tikslus ir išlaikyti konkurencingą, tvarią maisto gamybą.

Savivaldybės šiame sektoriuje turi didelę įtaką: jos planuoja žemės naudojimą, administruoja paramos priemones, prižiūri melioracijos sistemas, rengia vietos strategijas ir priima sprendimus dėl aplinkosaugos. Tai reiškia, kad vietos lygmens sprendimai tiesiogiai lemia dirvožemio kokybę, ūkių atsparumą, vandens išteklių būklę ir bendruomenių gerovę.

NVO tarybos gali tapti svarbiu partneriu savivaldybėms — padėti rinkti duomenis, vertinti projektus, užtikrinti skaidrumą ir informuoti gyventojus. Žemės ūkio politika yra sudėtinga, dažnai techninė, todėl nepriklausomas balsas yra būtinas, kad sprendimai būtų pagrįsti, skaidrūs ir socialiai teisingi.

5.2. Žemės ūkio vaidmuo klimato politikoje

Žemės ūkis yra vienas iš sudėtingiausių sektorių klimato politikoje, nes jis generuoja ne CO₂, o daug stipresnes šiltnamio efektą sukeliančias dujas — metaną ir azoto oksidą. Šios dujos susidaro iš:

- gyvulininkystės,
- dirvožemio procesų,
- trąšų naudojimo,
- mėšlo tvarkymo,
- melioracijos sistemų.

Jų mažinimas reikalauja specifinių, tikslinių sprendimų. Tai nėra sektorius, kuriame galima greitai pasiekti rezultatų — pokyčiai čia yra lėti, priklausomi nuo gamtos ciklų, investicijų ir ūkininkų gebėjimų.

Savivaldybės turi tiesioginę įtaką žemės ūkio veikloms:

- planuoja žemės naudojimą,
- prižiūri melioracijos sistemas,
- administruoja paramos priemones,
- priima sprendimus dėl aplinkosaugos,
- rengia strateginius planus.

Tai reiškia, kad savivaldybių sprendimai gali arba skatinti tvarias praktikas, arba jas stabdyti.

NVO gali atlikti labai svarbų vaidmenį — padėti rinkti duomenis, stebėti emisijas, vertinti projektus ir informuoti bendruomenes.

5.3. Žemės ūkio sektoriaus iššūkiai

Žemės ūkio sektorius susiduria su keliais esminiais iššūkiais, kurie trukdo tvariai plėtrai.

5.3.1. Emisijų duomenų trūkumas

Daug savivaldybių neturi net bazinių metano ir CO₂ duomenų, todėl negali:

- planuoti priemonių,
- vertinti pažangos,
- nustatyti didžiausių taršos šaltinių,
- pagrįsti investicijų.

Be duomenų neįmanoma nustatyti, kur priemonės būtų efektyviausios.

5.3.2. VVG projektų skaidrumo stoka

VVG projektai yra vienas svarbiausių instrumentų kaimo plėtrai, tačiau:

- vertinimo kriterijai dažnai nėra vieši,

- sprendimų priėmimas nevienodas,
- trūksta duomenų apie poveikį,
- gyventojai neinformuojami.

Tai mažina pasitikėjimą ir riboja inovacijas.

5.3.3. Informacijos trūkumas ūkininkams

Daugelis ūkininkų nežino:

- apie paramos priemones,
- tvarumo reikalavimus,
- modernizacijos galimybes,
- ES reikalavimus.

Dalis ūkininkų tvarumo reikalavimus suvokia kaip biurokratiją.

5.3.4. Dirvožemio degradacija

Dirvožemio degradacija yra didėjanti problema Lietuvoje:

- intensyvus ūkininkavimas mažina organinę medžiagą,
- trąšų naudojimas blogina struktūrą,
- melioracija lemia išsausėjimą arba užmirkimą,
- erozija mažina derlingumą.

Tai tiesiogiai veikia ūkių ateitį.

5.4. Apklausos rezultatai (žemės ūkis)

Apklausos rodo:

- gyventojai jaučiasi neinformuoti apie žemės ūkio poveikį klimatui,
- ūkininkai ne visada žino apie paramos priemones,
- dalis ūkininkų tvarumą suvokia kaip biurokratiją,
- gyventojai nori aiškesnės komunikacijos ir skaidresnių sprendimų.

Tai rodo, kad savivaldybėms reikia stiprinti komunikaciją, konsultavimą ir partnerystę su NVO.

5.5. Emisijų problema

Metanas ir CO₂ yra pagrindinės žemės ūkio emisijos, tačiau daug savivaldybių neturi net bazinių duomenų.

Vieninga emisijų apskaita yra būtina, nes šiandien savivaldybės naudoja skirtingus duomenų rinkimo būdus, todėl rezultatai nėra palyginami.

NVO gali padėti:

- kurti metodikas,

- rinkti duomenis,
 - viešinti rezultatus,
 - analizuoti pokyčius.
-

5.6. Dirvožemio būklė

Dirvožemio būklė yra vienas svarbiausių žemės ūkio rodiklių, nes nuo jo priklauso:

- derlingumas,
- ūkių atsparumas,
- vandens išteklių būklė,
- klimato rizikos.

Dirvožemio degradaciją lemia:

- intensyvus žemės dirbimas,
- trąšų naudojimas,
- organinės medžiagos mažėjimas,
- melioracijos sistemos.

Savivaldybės turi atlikti dirvožemio stebėseną, identifikuoti rizikingas teritorijas ir taikyti apsaugos priemones.

5.7. VVG projektų skaidrumas

VVG projektai dažnai nėra pakankamai skaidrūs:

- trūksta aiškių kriterijų,
- trūksta viešų duomenų,
- sprendimai priimami nevienodai,
- poveikis nevertinamas.

NVO gali atlikti nepriklausomą vertinimą, stebėti projektų atranką, analizuoti duomenis ir viešinti rezultatus.

5.8. ES reikalavimai žemės ūkiui

ES žaliasis kursas numato:

- emisijų mažinimą,
- dirvožemio apsaugą,
- biologinės įvairovės atkūrimą,
- tvarių praktikų diegimą,
- duomenų pagrįstumą.

Savivaldybės turi rinkti emisijų, dirvožemio, vandens kokybės ir kitus duomenis.

NVO gali padėti užtikrinti jų kokybę ir viešumą.

5.9. Rekomendacijos savivaldybėms

1. Emisijų duomenų rinkimas

- sukurti vieningą metodiką,
- rinkti metano ir CO₂ duomenis,
- viešinti rezultatus.

2. VVG projektų skaidrumas

- viešinti vertinimo kriterijus,
- įtraukti NVO į vertinimą,
- analizuoti poveikį.

3. Dirvožemio apsauga

- stebėti būklę,
- taikyti apsaugos priemonės,
- konsultuoti ūkininkus.

4. NVO įtraukimas

- įtraukti į stebėseną,
- organizuoti mokymus,
- viešinti duomenis.

5.10. NVO vaidmuo žemės ūkio politikoje

NVO gali atlikti:

- nepriklausomą stebėseną,
- duomenų analizę,
- projektų vertinimą,
- gyventojų informavimą,
- ūkininkų konsultavimą.

Partnerystė su savivaldybėmis stiprina sprendimų kokybę ir didina skaidrumą.

5.11. Išvados ir tolesni žingsniai

Žemės ūkio transformacija yra būtina tiek klimatui, tiek vietos bendruomenėms.

Tolesni žingsniai:

- emisijų duomenų rinkimas,
- VVG skaidrumo užtikrinimas,
- dirvožemio apsauga,
- ūkininkų konsultavimas,
- partnerystės su NVO stiprinimas.

Tik bendradarbiaudami — savivaldybės, NVO, ūkininkai ir bendruomenės — galime sukurti tvarią, atsparią ir duomenimis grįstą žemės ūkio sistemą.

6. PRAKTINĖ DALIS

6.1. Duomenų lentelių pildymas

- VT srautų lentelės
- Emisijų apskaitos lentelės
- Atliekų srautų lentelės
- Dirvožemio rizikų lentelės

6.2. Emisijų skaičiavimas

- CO₂
- CH₄
- N₂O
- Energijos vartojimo efektyvumas

6.3. Srautų analizė

- VT maršrutų efektyvumas
- Logistikos srautai
- Žemės ūkio gamybos srautai

6.4. VVG projektų vertinimas

- kriterijų analizė
- skaidrumo vertinimas
- poveikio analizė

6.5. Atliekų srautų analizė

- perdirbimo lygiai
- žiedinės ekonomikos modeliai

6.6. Dirvožemio rizikų žemėlapiai

- degradacijos zonos
- melioracijos poveikis

6.7. Savivaldybių duomenų palyginimas

- Šiauliai
- Kėdainiai
- Pasvalys
- Vilkaviškis

6.8. NVO stebėsenos modelio taikymas

- duomenų rinkimas
 - analizė
 - rekomendacijų rengimas
-

7. MOKYMŲ IŠVADOS

- 7.1. Visuose sektoriuose trūksta duomenų
 - 7.2. NVO vaidmuo tampa kritiškai svarbus
 - 7.3. Savivaldybės pripažįsta NVO kaip partnerį
 - 7.4. Reikia vieningos metodikos
 - 7.5. Reikia skaidrumo ir viešinimo
 - 7.6. Projektas sustiprino pasirengimą 2027–2030 m. vertinimams
-

8. PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Apklausų rezultatai ir išvados

Priedas Nr. 2

12 ekspertinių aptarimų protokolų santrauka + lentelė

Priedas Nr. 3

Dalyvių sąrašai

Priedas Nr. 4

Sertifikatų sąrašas

Priedas Nr. 5

Nuorodos į mokymų įrašus

Projekto koordinatore Nacionalinės vartotojų konfederacijos vadovė Alvita Armanavičienė

